

ANDREJ DILIGENSKI, DRAGAN PRLJA, DRAŽEN CERVIĆ
PRAVO ZAŠTITE PODATAKA – GDPR

Beograd, Institut za uporedno pravo, 2018, 221 strana

Monografija *Pravo zaštite podataka – GDPR* autora Andreja Diligenskog, Dragana Prlje i Dražena Cerovića predstavlja pravno-teorijski i sintetički pristup kombinovan sa normativnom analizom Opšte uredbe Evropske unije (EU) o zaštiti podataka (GDPR), koja je stupila na snagu 25. maja 2018. godine.

Momentum nastanka ove knjige ilustruje njenu blagovremenost i izuzetan značaj teme koju obrađuje. Preciznije, pravo na privatnost predstavlja jedno od fundamentalnih ljudskih prava, koje je zaštićeno odredbama Univerzalne deklaracije o ljudskim pravima UN (1948) i Evropskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda Saveta Evrope (1950). Prelomnu tačku u ovom kontekstu predstavlja donošenje konstitutivnog Ugovora o EU iz Lisabona (2009), kojim je Povelja EU o osnovnim pravima iz 2000. godine dobila istu pravnu obaveznost kao i osnivački ugovor EU. U Povelji EU je utvrđeno da svako ima pravo na zaštitu ličnih podataka koji ga se tiču.

Autori ukazuju na pravnu evoluciju zaštite prava na privatnost, pri čemu naglašavaju da je zaštita ličnih podataka po širini regulisanja prevazišla prvobitni koncept prava na privatnost. Uredba EU se nadovezuje na prethodne direktive EU iz ove oblasti, ali njena pravna vrednost, na koju argumentovano ukazuju autori, sastoji se u njenoj opštoj i neposrednoj primeni, bez potrebe dodatnih pravnih akata za njenu implementaciju na nacionalnom nivou. Uredba reguliše zaštitu ličnih podataka te je, s obzirom na to da kompanije iz zemalja članica EU posluju širom sveta, dobila globalni značaj i primenu. Autori ističu: „Kada privatna kompanija uz pomoć interneta poseduje milijarde podataka i informacija među kojima su i one o političkom ubeđenju, seksualnoj orijentaciji, kretanju u digitalnom svetu, imovinskom stanju, obrazovanju, zdravstvenim problemima, profesionalnom angažovanju pojedinaca, onda mnogi počinju da se pitaju kako da se pojedinac odbrani od nadzora i kontrole koja se vrši nad njegovom privatnošću.“

Opšta uredba EU o zaštiti podataka, kao i prethodne direktive i nacionalni propisi u EU, ima dva cilja. Prvi cilj je da uredi prava i obaveze onih koji prikupljaju i obrađuju podatke o ličnosti. Drugi cilj je da ustanovi kakva prava u vezi sa ličnim podacima pojedinci imaju i kako ih mogu ostvariti. U tom okviru, jedan od značajnih ciljeva Opšte uredbe EU (GDPR – OUZP) jeste podizanje nivoa bezbednosti ličnih podataka.

Monografija je podeljena u petnaest poglavlja, uključujući i zaključak. Pisana je kristalno jasnim jezikom, protkana pravnim tumačenjima relevantnih odredbi i primerima iz prakse, što doprinosi ne samo teorijskoj vrednosti već i upotrebnom značaju monografije u vidu putokaza za privatni i javni sektor u usklađivanju sa Opštom uredbom EU (GDPR

– OUZP), pošto sadrži sve obaveze za rukovaoce i obrađivače predviđene u Uredbi. Tome u prilog ide činjenica da se primenjuju ogromne kazne zbog kršenja odredbi Opšte uredbe EU, čije nepoštovanje može u potpunosti onemogućiti poslovanje čak i najvećih kompanija. Kako navode autori, sankcije mogu dostići milione, pa čak u nekim ekstremnim slučajevima i milijarde evra. Razumevanje načela, standarda, instituta i načina efikasne zaštite ličnih podataka u okviru baza podataka i virtuelnog okruženja preduslov je uspešne primene novog pravnog dokumenta EU – Opšte uredbe o zaštiti podataka.

Monografija je zasnovana na obilju relevantne strane i domaće literature, što predstavlja poseban dodatni kvalitet i daje naučnu težinu istančanoj normativnoj analizi teme – zaštite ličnih podataka.

Autori knjige su iskusni eksperti u domenu pravnih aspekata informacionih tehnologija te svaki ponaosob ima iza sebe već brojne objavljene radove i knjige. Ova činjenica govori u prilog analitičkom kvalitetu monografije. Autori veoma kompetentno sagledavaju pitanja koja nisu toliko uobičajena u savremenoj pravnoj terminologiji i klasičnim granama prava, odnosno pitanja kao što su: novi ili izmenjeni osnovni principi pravičnosti i zakonitosti, transparentnost, tačnost, nove definicije ključnih pojmova, ovlašćena lica za zaštitu podataka, posebna pravila koja se odnose na maloletna lica, nove sankcije, pravo na digitalni zaborav, pravo na prenosivost podataka, propisi vezani za bezbednost i „curenje” podataka, procena rizika itd.

Jedno od interesantnih pitanja je korišćenje fotografije koja otkriva versku pripadnost, te se u novom konceptu zaštite podataka smatra tzv. osetljivim podatkom. Pored toga, u knjizi je obrađen koncept pseudonimizacije, koja podrazumeva sakrivanje ili, bolje rečeno, „maskiranje“ identiteta određene osobe. Na taj način ona ima zaštitnu funkciju. Osim toga, pseudonimizacija ima funkciju umanjenja količine podataka. Na taj način se ostvaruje princip minimizacije podataka, u skladu sa konkretnim odredbama nove uredbe EU.

U aktuelnom trenutku sagledavanja značaja novog pravnog okvira Evropske unije sa globalnom primenom, objavljivanje ove knjige, koja na jasan, koncizan i sistematičan način predstavlja regulisanje zaštite ličnih podataka u javnoj i privatnoj sferi korišćenja, veoma je značajno jer istovremeno upućuje na pravce daljeg razvoja pravnih instrumenata Unije u ovoj oblasti.